mirko validžić

govor moje duše

GOVOR
MOJE
DUŠE

Omotnu stranicu izradio
ANTE STARČEVIĆ
akademski kipar i grafičar

U sredini detalj lika Krešimira Velikog
K. Kreković

govor moje duše

Vlastita naklada
MIRKO VALIDŽIĆ — ZAGREB
Vramčeva 12

TISKARA EPOHA — ZAGREB
1968

NAPUŠTENI DVORI

MJESEČINA I SJENA

Ko sijedi gorostas mjesec poljupce šalje
u srebrnoj košari
iz koje izviruju pramenovi
ubijeljeni na slapovima Krke
i othranjeni u tihom
smiraju jesenskih grozdova . . .

Moj rodni dom šutljivo drijema tugom
u uspavanoj noći nestanka,
dok sjena crnom pisaljkom
nečujno piše tajnovita slova,
a suza pečati gluhoću
nedorečenih pritajenih bolova . . .

GLUHOĆA NESTANKA

Ko povampirena sjena
šuljam se nečujno avlijom
i osluškujem . . .

Ne čujem cilik zvona
iz trošne pojate
ni blejanje ovaca.

U bunilu što kiši tugom
žurim se nestrpljivo
i napeto prisluškujem . . .

Ne lupa više vranac, nit rže,
nit muče stejana krava
svezana pokraj jasala.

Nema ni pijetla, ni psa
da bude usnule sjene
što vise niz niti paučine.

U konobi rasušeni badnji,
bačve bez obruča zjape
pune pljesnive mučnine . . .

Tražim ognjište, priklad,
komaštre i stare bronzine
garave od sustale tuge.

Tražim petroljaču staru,
drveni krevet i debele biljce
i jednu dragu sliku . . .

Ah, nigdje ništa, osim gluhoće
u kojoj dogara vrijeme
i nestaje netragom besmisla . . .

Dragi dvorovi stari mojih granuća,
udijelite kratkovidnima milostinju,
i darak cvjetni sunčanog svanuća.

NAKRIVLJENI PLAST

Tamo kraj gumna,
na kom su konji vršli
ječam i pšenicu
s naših jalovih njiva, —
uz kamenu živicu
nakrivljen izdiše
ko napuštena sirota
stari plast kuruzovine
i prisilno očima žmiri,
nestaje u zaboravu i samo
sniva, sniva, sniva . . .

Što misli i kamo
njegovi pogledi blude
u sivkastom horizontu
suludih ginuća
što nestaju netragom
u kršu trnja i drače?
On se zgurio tmurno
okrenutih leđa cesti,
nečujno guta gorčinu
i prigušeno jeca i plače . . .

PLAČE ORAH STARI

Poput ježa skupio se
stari orah
i rasuo žute kose
ko pomamne krijesnice
u ivanjskoj noći . . .

Pod njim više ne leži sjena
nit zrikavac zriče.
Još samo vjetar ga njiše
i truni usahlo lišće
u sustaloj nemoći.

Iz suza krupnih nikoše jaglaci
sažalnih blijedih boja
ko prozebli dah zimskih svitanja
dok nestaje pustoš urlika
u dahu neizrečene svemoći . . .

PODIVLJALA MAČKA

S tavana proviruje
i oštre kesi zube
stara mršava mačka.

Nemirnim očima traži
nepostojane sjene
i spremna stoji
ko lovac,
skrivenu žrtvu vreba.

Ostala je sama uz napušteno ognjište.
Mučena osamom izgubila bistrinu nagona.
U procjepu nestanka svjedoči o dogaranju.

SOVINA PJESMA USUDA

Gdje stara bila je lebarda,
tu sada
prkosno caruje sova
i širi zadah smrti
zlurado, tmurno
u plaštu tamnih boja.

Svake večeri, kad usne noć,
pomamljeno
izlijeće u dvorište
i na vršku brijesta
potresno,
tužno
udara u žicu mrklog tamnopoja.

Naši su stari vjerovali davno
da sovin glas
zagonetno nosi smrt
i pustoš razvalina
sudbine,
nestanka
kroz pršljenove usahlih hvoja . . .

NOĆNO SIJELO

Netom se oglasi ponoć
ko izmorena jeka dogaranja
u nemoći
usnulog klonuća,
nevidljivi anđeo
napuštenih ognjišta
na srebrnom pladnju mjesečine
užiže svjetiljku
usnulih čeznuća.

I odmah povorka krene
s velikih dvorišnih vrata
tiho,
sabrano —
ko u noći sjećanja.

Na čelu zamišljen ide
stari djed
i bojažljivo očima žmirka
tražeći izlizane tragove
svojih stopa.

Za njim se žuri sitnim korakom
marljiva baka
s okrugom bijelom
ko mjesečeve oči.
U zobnici novoj nosi
preslicu, vreteno,
krupne pleteće igle
i veliko klupko pređe.

Ćaća ih u korak slijedi
vojničkim korakom
s crvenom kapom
na glavi.
Na novom 'alj'ku
cvjetaju crveni brusovi,
a krožet i pas
i opanci žuti
pjene se zlatom
u raskošnom cvatu
nabrekle mjesečine.

Kad su posjedali uz ognjište,
djed je poškropio suzom
ohlađeni pepeo,
a baka je vretenom ispisala
tri mala križa ko znamem
spomena u tišini.
Otac je digao visoko ruke,
pozvao još bliže izdanke srca
i rekao:
To bjehu nekad naši dvori! . . .

U noći gluhe osame
čuo se nečujni šum
ko sustali dah klonuća . . .

Negda . . .
ne sada . . .
nikad više . . .

PLAMSAJI HRVATSKOG SRCA

MI

Mi nikad nismo bili roblje, već narod,
to svatko dobro zna, tko živi
u vedroj zemlji Hrvata.
Na našem čelu blista ponos
ko pečat vječnih vrednota,
ispisan krvlju i rujem žeženog zlata.

Stoljeća duga tu smo
uz šumne žale plavetnog mora
zidali dvore svoga hrvatskog doma.
Nikada nijesmo nanijeli nepravdu
u budnom hodu na životnoj stazi
paleći krijesove slobode u tutnjavi groma.

Prošlost je naša ispisana krvlju
i ustrajnom borbom za pravice stare,
iz kojih zrači polet plamne slobode.
Zar sustat na putu stoljeća dugih
i u sramnom bijegu ko protuha plaha
iznevjerit tebe, plemeniti rode?

Ne! Mi nismo bili nikad i ni za tren
plašljiva rulja izdajničkog straha,
što gmiže po blatu sustalih klonuća.
Na zastavi našoj što vijori vedro
trajan emblem cvjeta u duginom plaštu:
Bez žrtve nema života, niti uskrsnuća.

Ti ćeš živjeti trajno, poletna nacijo,
što hrvatsko ime na svom čelu nosiš,
ko zavjet vječni pravde i slobode.
Ne smalaksaj nikad na svom dugom hodu
u življenju trajnom poštenja i sloge —
s lovorom na čelu, moj hrvatski rode.

MARKU MARULIĆU

dičnom Splićaninu,
Hrvatu,
pjesniku slavnom s Jadranskog mora,
isposniku,
slugi dobrom svemogućeg Boga
mir,
blagoslov
i pokoj pepelu trudnom
što stoljećima strpno čeka
pokraj splitske rive
zvuk anđeoskih truba
i priča
zahvalnom rodu
o ljepotama stidljivih zvijezda,
lahoru maestrala,
staroj uspavanki valova,
mirisu smilja, ive, ružmarina, levande,
lovora i masline,
osmjehu grožđa i slatkoj suzi smokve; —
o ljepotama biblijskih istina,
mudrosti povjesnice,
slavi naroda našeg; —
o ispraznosti prolaznih dneva,
blistavosti kreposti,
bezmjeru vječne slave . . .

Slava ti, Marule stari,
u kom već davno
prozbori Muza
jezikom jedrim pjesnika vječnih.
Potomstvo tvoje ti trajno
spliće krune
i stavlja na glavu
u znak
da jošte nestao nisi,
iako preseli gore
gdje vječna svjetlost nadahnuće hrani.

Stoljeća, evo, pet
što brzacom hitrim
niz slapove bučne
prošlo je nemirno u nepovrat,
tvoja istokrvna djeca
podižu sidro
i kreću na put baš s tvoga trga
što Zagreb već davno
okrsti imenom tvojim
i hite ti u pohode.
Traže te ovdje gdje mudrost slavna
skupljena u knjigama brojnim
već dugo napaja koljena mnoga.
I tvojih knjiga ima tu,
al mnoge drijemaju mirno . . .

Tebe ipak nema ovdje
i zato krećemo dolje
gdje Split se raširio uz žalo Jadrana
poput mirnog stada
i šutljivo pase u stoljetnom ritmu.

Hitar je naš hod,
kad žurimo k tebi
niz vrletnu Bosnu, Liku, Dalmaciju . . .

Stadosmo ko ukopani
pred spomenik tvoj
i skinusmo kape,
a pogledom plahim
omjerismo tvoje lice
i držanje dostojanstveno
i lik tvoj krepki
što iskrsnu iz mašte
Ivana Meštrovića.

Ne htjedosmo te smetati
u pisanju sabranom,
jer bojasmo se
prekinuti zlatne niti
višenjeg nadahnuća . . .
Pođosmo Splitom
u traženju željnom
tragova tvojih
iz prohujalih davnina.
Verasmo se kalama uskim
što davno sazda
rimski car
i htjede u našem moru
oprati krvave ruke
sadeći kupus u nevinoj zemlji.

Nošeni snagom, koju ljubav hrani
preletjesmo gradom
i ko strijela hitra
padosmo pred klaustar
Asiškoga Franje
na rivi gdje sniva
u samoći tihoj
dični pjesnik, isposnik i pisac
naš Marulić Marko, Splićanin i Hrvat.

Nađosmo ga tiha, sabrana i krepka
gdje prebire brojne listine bez reda
i orlovskim okom odgoneta slova.

— Reci nam, Marko, kako dugo tako
sređuješ svoje verse i prozu?
I što nam želiš u skromnosti reći
o djelu svome
i o svemu inom
što potomstvo tvoje zanimati smije?

— Djeco moja draga,
rode slatki, slavni,
što već duga ljeta
našeg debla grane raznosite širom
niz poljane rodne drage nam domaje.
U blaženstva miru presretan sam sada
kad vas vidim tako vesele i hitre
i pažljive mudro
prema starcu svome
što već dugo sniva i ustrajno lije
Muzin dah
i Sofije slovo
iz svog Splita drevnog.

U listinam mnogim versi brojni tu su
na hrvatskom jeziku:
Piesni razlike,
Svarhu Muke Isukarstove
Pisan bogoljubna na slavu i počtenje Božije
i pričiste dive Marie,
Od suda
i tolike brojne
što još sniju sanak u arhivim vlažnim
zajednicu čineć sa spisima raznim
na jeziku našem i na latinskomu.

Što tiskano bješe
to vam svima znano:
moj libar Judite,
pisma o Suzani,
od Uskrsa Isusova,
Tuženje grada Hjerozolima, —
i štošta od drugih pjesama i djela
svjetlo Božjeg dana obasjalo davno.

Nabrajat vam ne ću
sva latinska djela,
jer su preveć brojna
i svijetom su cijelim učinila šetnju
kroz vrtloge mučne povijesti duge.
Mom staračkom duhu
utjeha je prava,
što se iz njih mnogi napojiše mlijeka,
žive zdrave vode
za okrepu žića
i smirenje duše u blaženstvu sreće.

Mome dragom rodu
i premiloj Crkvi
darovao sve sam, što mi Višnji dade.
Htjedoh poći u zaborav tihi
i nestat u moru Ljepote bez kraja,
al me Višnja Volja
nakon smrtnog časa
obvezala dugom
da iz Splita trajno
barjak dični vijem
vrednota u cvatu:
Istine,
Ljubavi
i Ljepote čarne!

Pa nek bude tako,
sinci moji mili.
Raznosite svijetom svoga oca dahe
i kažite svakom
da Istina nosi slobodu bez kraja.
U Ljepoti samo naš se život zlati.
Sačuvajte trajno naše krše divne
i to naše more, što nam grudi ljubi.
Rodu mome samo sloga može
okruniti čelo neumrlom krunom.
Nek vam Muza plodna
novi polet pruža
ko Marulu negda
u predragom Splitu.

— Hvala ti, oče, hvala, Marko stari,
na besjedi,
savjetu,
ljubavi beskrajnoj.
Nadahnuća tvoja nosit ćemo dalje
i baklju dobrote,
ljubavi,
istine,
slobode,
ljepote u cvatu.
To spomenik bit će
trajan
i dostojan,
Maruliću Marku,
pjesniku,
Hrvatu.

ON U NAMA ŽIVI, MI ZAJEDNO S NJIME!

DVA MILJOKAZA STARCA MILOVANA

I

Pjenušav val
jaglacima cvjeta
i nosi na čelu
koprenu bijelu.
Tiho se stere
mlađahnim ritmom
i sramežljivim dahom
dragulje brusi,
a prstima sitnim
požudno grli
klisuru cijelu . . .

Na proplanku sjedi
u stoljetnoj pozi
Milovan stari
i gudalom vještim
uspavanku svira
nemirnom moru
i nestalnom valu,
biokovskoj buri
i širokom jugu,
galebu hitrom
i nagluhoj sovi . . .

Odasvud míle sjene
i u dugom nizu
pred spomenik Starca
darove nižu:
lovorje našega krša
i cvijeće hrvatskih polja.

Nad Bristom ruj se osu.
Gle, kako Danica vedri.
Zora pjesnika — starca Milovana
pokoljenju hrvatskih Muza
trajno svježinom cvjeta,
ko ruža rosna
jutrom umivana . . .

II

Pod Viterom silni narod vrvi,
silni narod plećatih junaka,
sve junaka lavovljega srca,
srca snažna, duše kremenite.

Zaostroško malo polje,
usječeno u klisure
biokovske sure hridi,
prima braću i junake
iz sve zemlje hrvatinke.

Dođoše brojni iz dalekih strana
gdje već odavno trobojni lijer cvate,
dođoše rascvalog lica ponosni, vedri
na oce davne, na svoje stare Hrvate.

Gle kako sunce
užiže svijećnjak zlatni
ko krunu
na kojoj nema lažnih dragulja.

Niz biokovsku padinu
lije se baršun jutra
u osmjehu
razdragane pjesme hrvatskih slavulja.

Na ovaj svečani dan
što sviće dvaput u stoljeću
izlazi Starac Milovan
iz svoje tihane izbe

i na vedrom čelu
nosi ozračje miline,
u kojem cvate
grana ružmarina.

Hiljadu grla u svečanoj pjesmi
oglasi ko jedan stari zov daljina:

»Pokoj tebi, Starče Milovane,
koji rodu Pismaricu dade,«
dičnom rodu junaka na glasu.

Pismarica tvoja od davnina
krijepila je hrvatskoga sina,
vidala mu rane kroz stoljeća.

Milovane, primi naše cvi'će,
što othrani Pismarica tvoja,
da nam *»zora novog dana«* sviće . . .

NAŠ GRAD

Zagrebe,
ti si naš grad,
najljepši, najdraži
na cijelom svijetu.
Dragocjeniji si
neg sva brda
od srebra i zlata.
Ti si dio nas,
a mi dio tebe.
Ti si grad slave,
junaštva, pobjede,
najslavniji grad
svih Hrvata.

Kroz tebe trajno
povorka duga blista
ovjenčana slavom
slobode, poštenja, srca
s barjakom plamnih boja,
orošena krvlju,
netaknuta od kala i blata.
Za njom stoljeća burna
hrli narod
noseć u duši zavjet stari
čestitih pređa
vedrih Hrvata.

Na Griču već davno
Hrvat je stari
uzidao temelj
narodnog zdanja
u vreloj pravdi
što cvjeta danom
u trešnjinoj krošnji,
dok pelud plamni
raskošni podnev hvata.
Na budnoj straži
ko miljokaz snažni
između Sljemena i Save
zidao je graditelj mudri
stari i novi Grad,
najljepši grad Hrvata.

Zagrebe,
ne damo te nikom,
jer ti si naš;
u tebi naša je duša
i biće vatreno cijelo.
Na spomen tvoj
ko ushit vreli
naše junačko srce
cvjeta raskošno bujno
ko grana mlada razgranata.
Ostani zauvijek
znamenje plodno
čeličnog roda,
simbol beskrajnih nada,
ljudskosti,
pravde,
slobode, —
ideala cvjetnih
vatrenih Hrvata!

NA ŠESTINSKOM GROBLJU 1965

Šestinsko groblje u plamenu gori,
sve žižak uz žižak treperi i priča
o tajni smrti,
što smrtnike spaja
s besmrtnim životom
vječnog Božjeg kraja . . .

Osamljen i šutljiv
sveti Mirko gleda
brojne grobne humke
u dugome nizu —
i ko čuvar vjerni
budnu stražu straži,
ni koraktnut ne će,
uvijek stoji blizu.

Sučelice motri
divan hrast, što niče
u hrvatskom kršu
ispod Velebita.
Pod njim sanak sniva
već tolika ljeta
duša vedra, snažna,
hrabro kremenita.

Na kamenju vječnom
grude hrvatinke
izraste visoko
poput vitke jele,
umivane rosom,
milovane vjetrom
uz popijevke groma
i nebeske strijele.

Stoga vječno živi
i ponosno motri
iz šestinskog groblja
korak Kroacije.
Ni trepnuti ne će,
dok stisnutih šaka
uvijek vedra stoji
planinkinja vila
hrvatske nacije.

Pred njim pusto zijeva
praznina i smiraj
Mrtvog dana,
što sumorno diše
u grcaju noći . . .
Zar pred ovim grobom
ne će planut žižak?
Zar na ovo mjesto —
danas —
nitko ne će doći? . . .

Ne, to ne smije biti.
Ovaj grob je trajno
poput brojnih drugih
časno, sveto mjesto
naše domovine!
S njega vječni genij
hrvatskoga roda
dah ljubavi širi
ko svetinju divnu
i njom vjenča rodne
brda i doline.

Još Ante živi u potomstvu svome,
što i ovog ljeta
u smiraju dana
grob mu cvijećem kiti
i žiškovim žarom . . .
Blago gleda pradjed
što praunuk radi
i pogledom veli:
da naciji samo
sloboda je darom.

OTOČANKA

Monolog pred kipom O t o č a n k e
Ante Starčevića

Što zuriš tupo u daljinu mora
i netremice gledaš prazninom bez kraja?
Što pogledom tražiš, u kom tuga cvjeta
ko beznadni uzdah mučnog izdisaja?

Ni maknut se ne ćeš, samo hladno gledaš
i tražiš okom zov dalekih strana;
očekuješ nešto u nemoći gluhoj
ko da još ti nije sudba ispisana . . .

Tužna ženo, majko, bako, otočanko,
probudi se, digni, osmjehni se blago . . .
Ti ne čuješ ništa, samo nijemo sjediš
i u duši nižeš tajnovito blago . . .

Slušam tvoje srce što nečujno kuca
ko da broji tihe klonule trenutke;
gledam tvoje lice u sutonskom žaru
gdje ispunja rujem već sustale vrutke.

Ti već dugo sjediš i promatraš Jadran
u plavilu boja i nemiru vala;
ko da čekaš iskru zapretanih nada
uz ognjište, gdje te ljubav prikovala.

*

. . . I ode jeka našim starim krajem
okupana krvlju sutona što sivi.
Ispred kuće osta kamena i tiha
Otočanka stara što u nama živi.

KREŠIMIROVA OPORUKA

KREŠIMIROVA ZEMLJA I MORE

Jure konjanici
        plamteće grive
    utkanih
    zlatnih svjetlaca
i raznose probuđenom zemljom
dah procvalih osmjeha.

Na čelu Krešimir
        jezdi
    u svečanoj jačermi
    s cvijećem surog krša,
        srebrnim tokama
i okom milovidnih tajna.

Pozdravljaju ga
        vjerna Braća
iz Posavske i Bijele Hrvatske,
Bosne i Dalmacije
        olujnim pozdravom
        vjernosti.

To naša je zemlja
— rekao je kralj —
i nek bude sretna!
Dok svanjiva dan
i teku naše rijeke,
dok šumi naše more
i blistaju zvijezde,
nek živi moj rod! . . .

Župani, velmože, kapetani,
biskupi, opati, brojni hrvatski puk
u Ninu pozorno slušaju
glas ponosnog kralja
i zakletvu
svečanu zbore:
Nek živi naša Hrvatska!
Krešimir Veliki hrvatski kralj!
i ovo naše More! -
Amen!

Mirko Validžić (Ćelkanović) r. se 31. V 1920. u Čitluku, u Promini, kod Knina. Osnovno školovanje završio je u rodnom mjestu, klasičnu gimnaziju u Sinju, teologiju u Makarskoj i Zagrebu, filozofski fakultet (čista filozofija) u Zagrebu. Sada živi u Zagrebu.

Počeo je pjevati u prvom razredu gimnazije pod marljivim rukovodstvom svoga profesora pjesnika Gašpara Bujasa. Prvu pjesmu objavio je u šibenskom *Katoliku* 17.1.1937. Nakon toga objavljuje povremeno i dosta rijetko pjesme u spomenutom tjedniku, *Katoličkoj riječi, Glasniku Gospe Sinjske, Luči, Kalendaru Danici i Kalendaru sv. Ante.* Pjesmom *Razgovor mladog bolnika s propetim Kristom* u *Kalendaru sv. Ante* 1944 htio je zauvijek prekinuti pjevanje pjesama i njihovo objavljivanje. Tada je uništio pripremljenu zbirku pjesama. Razlog svemu tome bile su ratne strahote i osobni doživljaji u tim stradanjima. Pjesme objavljene u tom vremenu uglavnom su prigodne, nabožne i nacionalne.

Četrnaest godina ustrajao je u svojoj odluci da uništava svaku ispjevanu pjesmu i da ni jednu ne objavi. Na Antunovo 1958. povratio se opet poeziji ciklusom od tri soneta pod naslovom »Triptih« (Ponovni susret, Poljubac sreće, U zagrljaju).

Prvu zbirku pjesama objavio je 1962. pod naslovom *»Osmijesi čežnje«* (Zagreb). To je intimna lirika, prava ispovijest. Otada povremeno se javlja u našim listovima *(Glasnik Srca Isusova)*, kalendaru *Katolički godišnjak*, Zborniku *Marulić* i pjesničkim prilozima.

Drugu malu zbirku pjesama u narodnom osmercu i desetercu objavio je 1965. (Zagreb) pod naslovom *Oj Promino.* Posvetio ju je povijesti svoga rodnoga kraja i njegovim svetinjama.

Sadanja zbirka pjesama nosi izraziti rodoljubni karakter. Iz nje izvire beskrajna ljubav prema svojoj grudi Hrvatskoj i proživljena duboka bol zbog raspadanja svojih nezaboravnih rodnih dvorova.

(Božić 1968)

Ante Starčević

SADRŽAJ